

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0823U101392

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 21-11-2023

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя від 12.02.2024 р. № 53

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Івахно Наталія Олексіївна

2. Nataliia Ivakhno

Кваліфікація: 014

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3511-481X

Вид дисертації: доктор філософії

Шифр наукової спеціальності: 014

Назва наукової спеціальності: Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Галузь / галузі знань:

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Середня освіта. Українська література

Дата захисту: 22-01-2024

Спеціальність за освітою: Середня освіта. Українська мова і література

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Сектор науки: Не застосовується

III. Відомості про дисертацію

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): 3304

Повне найменування юридичної особи: Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Код за ЄДРПОУ: 02125668

Місцезнаходження: вул. Графська, буд. 2, Ніжин, Ніжинський р-н., 16602, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Код за ЄДРПОУ: 02125668

Місцезнаходження: вул. Графська, буд. 2, Ніжин, Ніжинський р-н., 16602, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.25.09, 17.07.51, 16.23

Тема дисертації:

1. Методика поглибленого вивчення учнями 10-11 класів власних назв у літературних творах
2. Methodology of proper names profound learning in literary works by 10-11 grade students

Реферат:

1. Власне найменування відіграє важливі ролі в літературному творі: від простої ідентифікації до засобу творення та характеристики образу-персонажа, виразника жанрової чи стильової домінанти твору, означника для часопросторової організації. Питання функціональності власних назв у літературному тексті порушено в працях мовознавців та літературознавців. У сфері шкільного вивчення літератури цій проблемі присвячено менше уваги. У дисертації вперше розроблено та обґрунтовано методичну модель поглибленого вивчення власних назв на основі аналізу художніх творів, рекомендованих чинною навчальною програмою з української літератури для учнів 10-11 класів. У вступі визначено об'єкт, предмет, мету та завдання відповідно до теми дослідження, обґрунтовано актуальність. В основі дослідження лежить наукова гіпотеза про те, що методична модель поглибленого вивчення власних назв на уроках української літератури в 10-11 класах буде

ефективною за умови, якщо вчитель та учні розглядатимуть кожен онім як концепт, що зумовлює характер осмислення художнього явища (персонажа, хронотопу, літературного твору в цілому); при цьому в школярів слід сформувати систему компетентностей, необхідних для поглибленого осмислення змісту та функцій власних назв, їх вивчення у зв'язках із різними художніми властивостями літературного матеріалу; у процесі навчальної діяльності слід використати систему продуктивних принципів навчання, методів, прийомів, шляхів аналізу та видів діяльності. У першому розділі дисертації окреслено мовознавчі, літературознавчі, психолого-педагогічні та методико-літературні основи поглибленого вивчення власних назв. У дисертації окреслено зміст основних ономастичних понять: «антропоніма», «топоніма», «гідроніма», «зооніма», «міфоніма» тощо. Усі ці терміни запропоновано включити до рубрики «Теорія літератури» в навчальні програми для загальноосвітніх закладів. Розширено ряд очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності за рахунок введення літературних компетентностей. Із метою діагностики практичного досвіду здійснено ґрунтовний аналіз підручників із української літератури для 10-11 класів загальноосвітніх закладів. Критичний огляд шкільних джерел засвідчує відсутність належного рівня висвітлення теми, а отже, підтверджує актуальність обраного дослідження. У другому розділі дисертації запропоновано методичну модель поглибленого вивчення власних назв. Навчальну діяльність охарактеризовано з погляду вивчення динаміки образів-персонажів, системних зв'язків між образами, осмислення ціннісно-цілових програм героїв, в контексті ознак жанру, стилю та світоглядної системи автора. У третьому розділі дисертації описано процес упровадження створеної методики навчання в шкільну практику загальноосвітніх навчальних закладів у різних регіонах України. Під час експерименту підтверджено ефективність запропонованої моделі на спеціально організованих заняттях із української літератури в 10 та 11 класах. Висновки виконаного дослідження дозволяють констатувати, що робота має наукову новизну. Уперше розроблено систему літературних знань, умінь і навичок для поглибленого вивчення власних назв на матеріалі окремих текстів із української літератури, запропонованих для 10-11 класів. Сформовано й обґрунтовано критерії оцінювання навчальних досягнень старшокласників для роботи з літературно-художніми онімами, запропоновано сукупність спеціальних методичних принципів, методів, прийомів, видів діяльності для аналізу власних назв, упроваджено в шкільну практику цілісні плани-конспекти з вивчення антропонімів, топонімів та міфонімів відповідно до запропонованих підходів. Ефективність розробленої моделі перевірено шляхом успішного її впровадження в навчальний процес. Отримані результати під час дисертаційного дослідження мають практичне значення. По-перше, запропонована модель роботи сприяє більш глибокому осягненню учнями особливостей цілого ряду художніх властивостей літературних текстів. По-друге, методика поглибленого вивчення власних назв може бути залучена в процес викладання української літератури для студентів філологічних факультетів. По-третє, сформульовані твердження можна використовувати для розширення окремих рубрик навчальних програм та підручників із української літератури для старших класів. Концептуальні положення методичної моделі шкільного опрацювання власних назв сприяють покращенню рівня шкільної літературної освіти учнів старшого віку. На позитивну динаміку вказують результати педагогічного експерименту.

2. The proper denomination plays important roles in the literary work: from a simple identification to a mean of creation and characteristics of the image-character, an expresser of genre and style dominant of the work, a signifier for time-spatial organization. The issue of the functionality of proper names in a literary text is raised in linguists' and literary critics' works. In the field of school study of literature less attention is devoted to this problem. In the dissertation the methodological model of proper names profound learning based on the analysis of artistic works recommended by the current curriculum of Ukrainian literature for 10-11 grade students is developed and justified for the first time. In the introduction there are object, subject, purpose and tasks are defined according to the topic of the research, the relevance is justified. The research is based on the scientific hypothesis that methodical model of proper names profound learning on the lessons of Ukrainian literature in 10-11 grades will be effective on the condition that teacher and students will consider each onym as a concept, that determines the nature of the understanding of the artistic phenomenon (character, chronotope, literary work in general); at the same time schoolchildren should form the system of competences necessary for profound

understanding the meaning and functions of proper names, its learning in connection with various artistic properties of literary material; in the process of educational activity the system of productive principles, didactic means of educational process, ways of analysis and kinds of activity. In the first chapter of dissertation there are linguistic, literary critics, psychology-pedagogical and methodology-literary basis of proper names profound learning are outlined. There is the meaning of the main onomastic concepts as “anthroponym”, “toponym”, “hydronym”, “zoonym”, “mythonym” ect. is outlined in the dissertation. All these concepts are proposed to be included in rubric “Theory of literature” in the curriculums for general educational institutions. A number of expected results of educational-cognitive activity are expanded due to introduction of literary competencies. In order to diagnose the practical experience the thorough analysis of textbooks on Ukrainian literature for 10-11 grades of general educational institutions is carried out. Critical review of school sources proves the lack of appropriate level of the topic coverage and therefore confirms the relevance of the chosen research. In the second chapter of dissertation there is the methodical model of proper names profound learning is proposed. The educational activity from the point of view of studying of the dynamic of image-characters, system connections among images, understanding the value-target programs of heroes, in the context of genre, style and author’s worldview system features is characterized. In the third chapter of dissertation the process of implementation of created teaching methodology into school practice of general educational institutions in various regions of Ukraine is described. During the experiment the effectiveness of the proposed model is proved at the specially organized lessons of Ukrainian literature in 10 and 11 grades. Conclusions of the completed research allow to state that the work has the scientific novelty. The system of literary knowledge, abilities and skills for proper names profound learning on the material of certain texts from Ukrainian literature, proposed for 10-11 grades is developed for the first time. Criteria for evaluating the educational achievements of high school students for the work with literary-artistic onyms are formed and justified, a complex of special methodical principles, methods, techniques, kinds of activity for the analysis of proper names is proposed, holistic plans-summaries for study of anthroponyms, toponyms and mythonyms according to the proposed approaches are implemented in school practice. The effectiveness of developed model is checked through its successful implementation in the educational process. The results obtained during the dissertation research have practical importance. Firstly, the proposed model contributes to a deeper understanding by students the peculiarities of a number of artistic features of literary texts. Secondly, the methodology of proper names profound learning can be involved in the process of teaching Ukrainian literature for the students of philological faculties. Thirdly, formulated statements can be used for enlarging certain rubrics of curriculum and textbooks of Ukrainian literature for high school grades. Conceptual theses of methodological model of school processing of proper names contribute to improving the level of high school students’ school literary education. The results of pedagogical experiment point to the positive dynamic.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- 1. Івахно Н. О. Теоретичні засади шкільного вивчення топонімів у літературному тексті: система компетенцій. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 28. Том 2. С. 99-103. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/28.208647>

- 2. Івахно Н. О. Функції антропонімів у літературних творах шкільної програми: старші класи. Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки. № 1 (34). 2020. С. 62-66. DOI: <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2020-1-09>
- 3. Івахно Н. О. Методика роботи з власною назвою як регулятором вивчення динамічних образів-персонажів. KELM (Knowledge, Education, Law, Management). № 1(37), 2021. С. 39-43. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.1.1.7>
- 4. Івахно Н. О. Поглиблена робота з міфонімами (на основі літературних творів шкільної програми для 10 класу). Viae Educationios: Studies of Education and Didactics. № 1 (4) / 2022. С. 30-36. DOI: <https://doi.org/10.15804/ve.2022.04.03>
- 5. Івахно Н. О. Вивчення образів-персонажів літературного твору як носіїв власних назв динамічного типу. Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. В. В. Бурназової. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2023. № 2. С. 54-62. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2023-PP-2-54-62>

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0123U101622

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бондаренко Юрій Іванович

2. Yurii I. Bondarenko

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0938-9588

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Код за ЄДРПОУ: 02125668

Місцезнаходження: вул. Графська, буд. 2, Ніжин, Ніжинський р-н., 16602, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лілік Ольга Олександрівна
2. Olha O. Lilik

Кваліфікація: к. пед. н., доц., 13.00.02**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0002-5187-1944**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка**Код за ЄДРПОУ:** 02125674**Місцезнаходження:** вул. Гетьмана Полуботка, буд. 53, Чернігів, Чернігівський р-н., 14013, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****Сектор науки:** Університетський**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Шуляр Василь Іванович
2. Vasil I. Shulyar

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.02**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0001-8643-0105**Додаткова інформація:****Повне найменування юридичної особи:** Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти**Код за ЄДРПОУ:** 31193118**Місцезнаходження:** вул. Адміральська, б. 4-а, Миколаїв, Миколаївський р-н., 54056, Україна**Форма власності:** Державна**Сфера управління:** Міністерство освіти і науки України**Ідентифікатор ROR:****Сектор науки:** Університетський**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Удовиченко Лариса Миколаївна
2. Larysa M. Udovychenko

Кваліфікація: д.пед.н., професор, 13.00.02**Ідентифікатор ORCID ID:** 0000-0002-5698-557X**Додаткова інформація:**

Повне найменування юридичної особи: Київський університет імені Бориса Грінченка

Код за ЄДРПОУ: 02136554

Місцезнаходження: вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Департамент освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Михальчук Ніна Іванівна

2. Nina I. Mykhalchuk

Кваліфікація: к.філол.н., доц., 10.01.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2761-0303

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Код за ЄДРПОУ: 02125668

Місцезнаходження: вул. Графська, буд. 2, Ніжин, Ніжинський р-н., 16602, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Сектор науки: Університетський

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Рудюк Тетяна Вікторівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Рудюк Тетяна Вікторівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Ірина Черевко

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна